בטפח הסמוך לרשות הרבים כמה דמרחק מעלי קמ"ל ואמר רב יהודה אמר שמואל כתבה על שני דפין פסולה מיתיבי כתבה על שני דפין והניחה בשני סיפין פסולה הא בסף [א]אחד כשרה ראויה לשני סיפין קאמר ואמר רב יהודה אמר שמואל במזוזה [ב]הלך אחר היכר ציר א)מאי היכר ציר ב)אמר רב אדא אבקתא היכי דמי כגון פיתחא דבין תרי בתי בין בי גברי לבי נשי ריש גלותא בנא ביתא אמר ליה לרב נחמן קבע לי מזוזתא א"ר נחמן [ג]תלי דשי ברישא אמר רב יהודה אמר רב [ד]עשאה כמין נגר פסולה איני והא כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר כולהו מזוזתא דבי רבי כמין נגר הוו עבידן [ה]וההיא פיתחא דעייל ביה רבי לבי מדרשא לא הוה לה מזוזה לא קשיא הא דעבידא כסיכתא הא דעבידא כאיסתוירא איני והא ההוא פיתחא דהוה עייל א] בה רב הונא לבי מדרשא והויא לה מזוזה ההוא רגיל הוה דאמר רב יהודה אמר רב [ו]במזוזה הלך אחר הרגיל א"ר זירא אמר רב מתנא אמר שמואל [ז]מצוה להניחה בתחלת שליש העליון ורב הונא אמר מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזוזה מיתיבי מגביה מן הקרקע טפח ומרחיק מן הקורה טפח וכל הפתח כולו כשר למזוזה דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר וקשרתם וכתבתם מה קשירה בגובה אף כתיבה בגובה בשלמא לרב הונא הוא דאמר כר' יהודה אלא לשמואל דאמר כמאן לא כר' יהודה ולא כר' יוסי אמר ר"ה בריה דרב נתן לעולם כרבי יוסי ומאי

בטפח הסמוך לרשות ג)הרבים. ב] (כדאמר לקמן דקדים פגע במלוה) אם היה עובי החלל ד' טפחים או ה' כגון חומת אבנים יניחנה בחלל טפח הסמוך לרה"ר כדאמר לקמן [ע"ב] ד)דקדים פגע במלוה כי אתי לביתיה: **כמה דמרחיק.** מן הבית טפי מעלי ויניחנה מבחוץ קמ"ל: **על שני דפין.** חציה בדף זה וחציה בדף זה: **בשני סיפין.** בשני מזוזות של פתח: **ראויה לשני סיפין.** שהניח גויל חלק בין דף לדף וראוין לחלק לשתים חציה כאן וחציה כאן: **אבקתא.** אותו חור שבאיסקופה שציר הדלת סובב בו: **היכי דמי.** האי הלך אחר היכר ציר דרב יהודה: **כגון פתחא דתרי בתי** ג] **בי גברי ובי נשי.** אדם שחולק ביתו חציו להילוך אנשים המחזרין בביתו וחציו לאשתו לעשות מלאכתה בהצנע ויש פתח בין זו לזו ופתח לכל בית לרה"ר ואמרי' לקמן (דף לד.) מזוזה דרך ימין לביאה ולא ליציאה והכא בפתח שבין זו לזו לא ידעינן הי ליחשוב ביאה והי ליחשוב יציאה אי יציאה מהאי להאי ואי מהאי להאי אלא הלך אחר חור שבסף שציר הדלת סובב בו ההוא צד שהחור בו חשיב בית ודרך ימין ד] כשנכנסין בו נותנין מזוזה: **תלי דשי ברישא.** העמיד ה] הסיפא בבנין תחלה ואח"כ קבעינהו ס) המזוזות דגמרינן מציצית דכתיב בה תעשה ו) ולא מן העשוי ז) ואי קבענא תחילה המזוזה ו] בסיפא והדר הסיפא בבנין הוה ליה עשוי המזוזה קוד' שתבא לידי מצוה: **עשאה כמין נגר.** שקבעה ותחבה בסף כנגר שתוחבין הנגרין בכותל כזה:

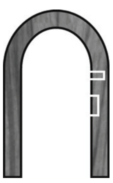

פסולה. דמצות' לתתה באורך בסף כזה. נגר קבילי"א: **ההוא פתחא דעייל ביה רבי לבי מדרשא.** פתח קטן היה לו לרבי אצל מקומו ונכנס ויצא בו כדי שלא יטריח תלמידיו לעמוד בפניו אם יעבור לפניהם: **איסתוירא.** ט)היינו מקום חיבור השוק והרגל ומעומד הוא כזה כשירה: (א) **עבידא כסיכתא.** נגר כשל אומנים כזה

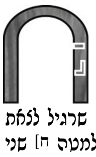

פסול. ל"א איסתוירא כי היכי דמקום חיבור השוק והרגל הוי השוק זקוף מלמעלה והרגל שוכב כזה כך הניחה למזוזה כשירה הואיל וראשה אחד זקוף: **רגיל הוה.** רוב הנכנסין לבית המדרש (ב) ז] באותו פתח: **הלך אחר הרגיל.** אם יש ב' פתחים לחדר א' באותו פתח שרגיל לצאת ולבא יותר יניח המזוזה: **בתחילת שליש העליון.** ימדוד מלמטה ח] שני שלישי הפתח ולכשיכנס לתחילת שליש העליון יתן המזוזה: **מה קשירת.** תפילין בגובה הראש כדאמרי' בהאי פירקא (דף לז.) מקום שמוחו של תינוק רופס: **אף נתינת.** מזוזה בגובה הפתח. ומשמע סמוך לתקרת הפתח יניחנה ולא כשמואל דאמר בתחילת שליש העליון מלמטה למעלה: ט)**להרחיקה.** כלומר יותר משליש לא ירחיקנה מן התקרה ולעולם כרבי יוסי: **מלוה בטפח הסמוך כו'.** פירשתי למעלה:

דתינטריה

כתבה על שני דפין פסולה. פי' בקונטרס שהניח גויל חלק בין דף לדף ולפירושו יש ליישב בדוחק ט) הניחו בשני סיפין אלא על ב' דפין בשתי חתיכות קאמר כי ההיא דפ"ב דסוטה (דף יח.) דאמר בשני דפין פסולה ספר אחד אמר רחמנא ולא שנים והיינו בשתי חתיכות דומיא דגט בפ"ב דגיטין (דף כ:) דבעי רבא בין שיטה לשיטה בין תיבה לתיבה מהו ופריך תיפוק לי דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים וג' ספרים ומשני לא צריכא דמעורה ועל כרחיך לא מיפסיל לגט בשני דפין בחתיכה אחת דהא אמרינן בפרק בתרא דגיטין (דף פז:) שייר מקצת הגט וכתבו בדף השני כשר ולא אמרינן דהוי כשני ספרים ופסול ויש לדחות משום דגבי גט כתוב ספר אבל בסוטה כתוב בספר דמשמע בספר המבורר ומיוחד למעוטי ב' דפין אפילו בחתיכה אחת ובירושלמי משמע דבשני עורות פסולה דפריך ולמה לא תנינן שהספרים נכתבין בשני עורות והתפילין ומזוזות אין נכתבין אלא בעור א'. מ"ר:

תלי דשא ברישא. פי' בקונטרס העמיד הסיפין תחילה שאם לא כן ה"ל תעשה ולא מן העשוי וקשה דהוה ליה למימר קבע סיפי ברישא ועוד לקמן הוה ליה לאיתנויי גבי לא שנו אלא שהעמיד ולבסוף חתך כו' ט] ונראה לפרש דהאי ביתא דבנה ריש גלותא היינו כגון פיתחא בין גברי לבין נשי דסליק מינה ומשום היכר ציר קאמר ליה תלי דשא ברישא. מ"ר:

הא דעבידא כסיכתא הא דעבידא כאיסתוירא. פי' בקונטרס דסיכתא פסולה שתחובה בסף כנגר שתוחבים בכותל איסתוירא מקום חיבור השוק והרגל ומעומד הוא כשירה והשתא בין מעומד בין מושכב תרווייהו מיקריין כמין נגר וקשיא י) לר"ת דמעומד לאו דרך כבוד הוא וקבורת חמור קרי ליה בהמוכר פירות (ב"ב דף קא.) וספר תורה ולוחות שבארון מושכב ולא מעומד כדמשמע בפ"ק דבבא בתרא (דף יד.) אע"פ שהיו יכולין להניחו מעומד דארון י] רומו כרחבו ועוד אמרינן בסמוך העמיד לה מלבן של קניס חותך שפופרת ומניחה ואי מעומד יניחנה באחת מן הקניס של מלבן יא] וע"כ פר"ת כי סיכתא מעומד כיתידות המשכן הנועצות בארץ פסולה כאיסתוירא הנתון בשוק לרחבה בלע"ז קבילי"א כשרה ומיהו בפרק מצות חליצה (יבמות דף קג.) דאמרינן האי איסתוירא עד ארעא נחית על כרחין היינו עצם היורד מן השוק עד הרגל ולא קבילי"א ומיהו הא דאמר כ) בפ"ב דמגילה ירושלמי צריך שיהא שמע שלה רואה את הפתח אין ראיה לפי' הקונטרס דלפירוש ר"ת יש ליישב כגון דשיטה אחרונה לצד רשות הרבים היא יב] וראשונה לצד פנים והופך שמע לצד אויר הפתח וכן פרשיות של תפילין נמי היה אור"ת שמניח מושכב ולא מעומד ומיהו הא דאמרינן לקמן (דף לד:) כתב על עור אחת והניח בארבע בתים יצא לא קשיא מידי דמעומד נמי יש ליישב וקשה לפי' ר"ת מהא דתניא בתוספתא דכלים שפופרת שחתכה ונתן בה את המזוזה ואח"כ נתנה בכותל אע"פ שלא כדרך קבלתה טמאה נתנה בכותל ואח"כ קבע בה המזוזה כדרך קבלתה טמאה שלא כדרך קבלתה טהורה משמע שהשפופרת סתומה מצד א' ל) ולפי' ר"ת דמפרש כמין נגר פסולה מעומד אבל מיושב כשירה מאי כדרך קבלתה ויש ליישב שהשפופרת פתוחה לאורכה מ) משני ראשיה סתומה ושלא כדרך קבלתה היינו דכפאה על פיה ונ"ע האי דקאמר כולהו מזוזתא דבי רבי כמין נגר עבידן משמע אבל שאר מזוזתא דעלמא לא עבידא כמין נגר הלכך נראה בין לפי' הקונטרס בין לפי' ר"ת דכאיסתוירא דכשירה היינו באלכסון לא שוכב ולא זקוף אי נמי כמין נון מחצה שוכב ומחצה זקוף וכן פי' בקונטרס בלשון אחר אבל שאר מזוזתא דעלמא לאו הכי עבידן אלא לפר"ת הויין מיושב ולפי' הקונטרס מעומד ואומר ר"ת לא ולמד דהא מעשה בכל יום כשספר תורה עומד על הבימה הכל עומדין וכששליח ציבור מושיבו הכל יושבין. יג] מ"ר:

והא ההוא פיתחא דהוה בי רב הונא והויא ליה מזוזה. מתוך הלשון משמע דווקא פתח הבית שהיה יוצא ממנו לבית המדרש אבל פתח בית המדרש עצמו לא בעי מזוזה ובפ' קמא דיומא (דף יא:) איכא פלוגתא דתניא יכול יהו בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאין בנגעים ת"ל ובא אשר לו הבית מי שמיוחד לו בית ומסיק הא רבי מאיר הא רבנן דפליגי לענין מזוזה יד] לבית הכנסת שאין בה דירה לחזן הכנסת ובמסכת ברכות (דף מז.) נמי משמע דהלכה כמאן דפטר גבי אביי ורבין דהוו אזלי באורחא וכי מטו לבי כנישתא אמר ליה רבין לאביי ליעול מר אמר ליה עד השתא לאו מר אנא א"ל הכי אמר רבי יוחנן אין מכבדין אלא בפתח שיש בו מזוזה יש בו מזוזה ס"ד אלא בפתח הראוי למזוזה משמע דפתח בית הכנסת פטור ובירושלמי בפרק טו] שני דמגילה משמע דבי מדרשא דרבי חנינא היה בו מזוזה ומונחת כנגד כתיפותיו של אדם. ז) מ"ר:

ומאי

מסורת הש"ס

א) [עירובין יא:], ב) [גירסת הערוך אמר רב אויא וכ"א בערובין יא:], ג) הרבים דקדים כו'. ל"ק, ד) שיפגע במזוזה כי אתי לביתיה הס"ד. ל"ק, ה) בס"י קבע בהו, ו) [דברים כב], ז) [לקמן מ:], ח) מכאן שייך לע"ב, ט) היאך הניחו. ל"ק, י) [ע' תוס' ב"מ קב. ד"ה בגובתא], כ) בירושלמי בפ"ב דמגילה צריך. ל"ק, ל) עיין במרדכי, מ) ומשני. ל"ק, נ) [וע"ע תוס' יומא יא: ד"ה שאין],

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עבידא כי סיכתא נ"ל קודם ד"ה איסתוירא: (ב) ד"ה רגיל וכו' לבית המדרש היו באין באותו פתח:

◆

גליון הש"ס

רש"י ד"ה איסתוירא היינו מקום חיבור השוק כו'. ע' יבמות דף קג ע"א:

◆

לעזי רש"י

קבילי"א [קיביל"א]. יתד, וו, זיז.

◆

מוסף רש"י

אבקתא. חור שציר הדלת סובב בו (עירובין יב:).

עין משפט נר מצוה

קמח א מיי' פ"ה מהל' תפילין הל"א סמג עשין כג כה טוש"ע יו"ד סימן רפח סעי' ב:

קמט ב מיי' פ"ו שם הל' יא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רפט סעי' ג:

קנ ג מיי' שם הל' ה סמג שם טוש"ע שם סעי' ה:

קנא ד מיי' פ"ה שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ו:

קנב ה ו מיי' פ"ו שם הל' יא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רפו סעי' י:

קנג ז מיי' שם הל' יב סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רפט סעי' ב:

◆

שיטה מקובצת

א] עייל ביה: ב] תיבות כדאמר לקמן דקדים פגע במצוה נמחק: ג] בתי בין בי גברא לבי נשי: ד] ימין שנכנסין: ה] הסיפין תיבת הסיפא נמחק: ו] המזוזה. בסיפין והדר הסיפין בבנין: ז] המדרש. נכנסין באותו פתח אבל אותו של בית לא היה רגיל אלא פתח קטן היה שעשה אצל מקומו ונכנס ויוצא לפעמים כדי שלא יטריח את תלמידיו לעמוד בפניו אבל פתח אחר רגיל היה בו לנכנסים ויוצאין ואע"ג דאמרינן בתי כנסיות ובתי מדרשות אינן חייבין במזוזה צריך לומר שהיה נמי (לתמיש) [לתשמיש] ביתו. תוס' אחרות: ח] מלמטה למעלה: ט] חתך כו' דמייתי נמי דין תעשה ולא מן העשוי: י] רומו כרחבו. ועוד אנו רואין מנהג בכל יום שכל זמן שהס"ת זקוף על הבימה כל העם עומדים וכשהוא שוכב על הבימה הן יושבין אלמא חשבינן לה כל זמן שהוא זקוף שלא כדרך מקומו. תוס' אחרות: יא] מלבן. בשלמא לפר"ת דמצות מזוזה מושכב ולא זקופה לפיכך צריך לחתוך אחד מן הקנים לתחוב בתוכו המזוזה אבל לפרש"י למה לו לחתוך אינו צריך אלא להניחה דרך נקב העליון שהרי הקנה כולו חלול וי"ל דמ"מ צריך לחתוך לפי שהוא סתום בין קשר לקשר. תוס' אחרות: יב] היא. ואחד לצד פנים: יג] יושבין. והעולם נהגו כרש"י. והרוצה לצאת ידי שניהם יקבענה מוטה כזה: יד] מזוזה בבית הכנסת: טו] בפרק שלישי דמגילה: